

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DEPRESYON DÜZEYLERİNİ YORDAYAN SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF SOCIO-DEMOGRAPHIC VARIABLES PREDICTING DEPRESSION LEVELS OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Mürside EMİROĞLU
Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
mursideemiroglu@gmail.com

Yrd.Doç.Dr. Mehmet MURAT
Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi
mmurat@gantep.edu.tr

Yrd.Doç.Dr. Recep BİNDAK
M. Artuklu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
recepbindak@yahoo.com

Öz

Bu çalışmanın amacı lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyini etkileyen sosyo-demografik değişkenleri belirlemektir. Araştırma grubunu Gaziantep İsmetpaşa lisesine devam eden 146 (%46kız, %54 erkek) lise son sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Beck depresyon Ölçeği ve anket kullanılmıştır. Veriler aşamalı (stepwise) çoklu lineer regresyon ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, öğrencilerin kendi algısına göre sosyo ekonomik durumu, uyku sorunu olup olmama, kendi sağlık durumunu nasıl algıladığı, kardeş sayısı ve cinsiyet değişkenleri lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyini anlamlı şekilde yordamaktadır. Öğrencilerde başka ne tür psikolojik ve/veya psikiyatrik bozuklukların bulunduğu incelenmesi, bu bozuklukların bu çalışmada ele alınmayan değişkenlerle ilişkisinin ortaya konulması, araştırmaya değer bir konu olarak önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, lise öğrencileri, çoklu lineer regresyon, sosyo demografik değişkenler ile depresyon düzeyi, Beck depresyon Envanteri.

Abstract

This study was conducted to determine the socio-demographic factors affecting 12th grade students' depression levels. The sample of the research consists of 146 (46%female, 54% male), 12thgrade students from İsmetpaşa high school in Şehit Kamil, Gaziantep. The data were obtained from 146 students and were collected through "Beck Depression Inventory" and a questionnaire. The data were analyzed by stepwise linear regression analysis. The results of the study showed that the significant predictors of students' depression levels were the socio-economic level according to their perception, sleep problems, perception of their health status, number of brothers/sisters and students' gender. There is need for more research to determine psychological and psychiatric problems among high school students.

Key Words: Depression, high school students, multiple linear regression, socio- demographic variables with depression level, Beck Depression Inventory

1.GİRİŞ

Ruh sağlığı alanında depresyonun önemi herkes tarafından kabul edilmektedir. İnsanoğlu, diğer hastalıklardan olduğundan daha fazla depresyondan acı çekmektedir. Amerikan Psikiyatri birliğine göre (DSM-IV) hayatlarında bir defa major depresyon rahatsızlığı geçirme olasılığı erkekler için %5-12 ve kadınlar için %10-25 dir (Beck & Alford, 2009).

Depresyon aşağıdaki nitelikleri açısından tanımlanabilir: Ruh halinde bir değişiklik; üzüntü, yalnızlık, ilgisizlik, olumsuz benlik kavramı; kendini suçlama ile ilgili kendine serzenişte bulunma, gerileyen ve kendini cezalandırma istekleri; arzulardan kaçma, gizleme ve yok etme, vejetatif değişiklikler; iştahsızlık, uykusuzluk, libido kaybı, aktivite düzeyinde değişim; yavaşlama veya ajitasyon (Beck & Alford, 2009).

Gençlik döneminde ortaya çıkan ruh sağlığı sorunları arasında en çok görülenlerden biri depresyondur. Depresyon tanısı almış ergenlerin, hastalık öncesi dönemde sağlıklı ergenlere göre daha fazla stresli yaşam olaylarına maruz kaldıkları ve gösterdikleri belirtilerin tipi ve şiddeti ile stresli yaşam olayları arasında anlamlı bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Demir ve diğ., 1999).

Çocukluk döneminde depresyon az görülürken, çocukluktan ergenliğe geçişte depresyon artmaktadır. Lise öğrencilerinin buldukları yaş dönemi nedeniyle kendi kimliklerini bulabilme, kendi arkadaş çevreleri içerisinde var olabilme ve aynı zamanda derslerinde başarılı olabilme çabaları onları yetişkinlere oranla hayata karşı daha duyarlı hale getirmektedir.

Büyüme ve cinsel gelişmenin getirdiği farklılıklara alışma ve yeni duruma uygun davranışlar ve tutumları öğrenme sırasında ortaya çıkan gerginlikler, ergen yaştaki bir kısım bireyleri ruhsal bakımdan hassas yapmaktadır(Kulaksızoğlu, 1999).

Türkiye’de üniversiteye giriş süreci ilköğretimin ilk yıllarından başlamakta ve giderek zorlamalı bir süreç olarak yaşanmaktadır. Öğrenciler ilköğretimin ilk yıllarında üniversiteye girebilme şanslarını arttırmak için daha avantajlı gördükleri üst öğrenim konumlarının sınavına girmekte okul derslerinin yanı sıra dershanelerden ve özel öğretmenlerden kurslar almaktadırlar.

Lise öğrencileri üniversitede iyi bir programa girebilmek için çok çalışmak ve milyonu aşkın akranı ile rekabet ederek yüksek bir akademik başarıyı yakalamak zorundadırlar. Üniversite sınavına hazırlık sürecinde bazı öğrencilerde duygusal sorunların ortaya çıktığı, bu

öğrencilerin okul veya dersanelerdeki Rehberlik Servisleri'ne başvurdukları, bazı öğrencilerin psikolog veya psikiyatrilerden yardım aldıkları gözlenmektedir(Yıldırım, 2004).

Bu dönemde hassas olan ergenin geleceğini büyük ölçüde etkileyecek olan Üniversite sınavına bu dönemde girmesi, onun depresyona girmesini kolaylaştırmaktadır. 1999 yılından 2010 yılına kadar ÖSYM'nin uyguladığı tek sınav sistemi bu yıl kaldırılmış yerine LGS (Lisans Geçme Sınavı) ve LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı) ikili sınav sistemi getirilmiştir. Bu amaçla bu çalışmada ergenlik dönemi içerisinde üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerine LGS sınavından sonra LYS sınavından önce arasında ki zaman diliminde öğrencilerin depresyon düzeyleri ölçülerek depresyon düzeyini yordayan sosyo-demografik değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Depresyon konusunda lise öğrencileri, üniversite öğrencileri veya üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler üzerinde yürütülen çalışmaları üç grupta toplamak mümkündür. Çok sayıda çalışmada öğrencilerin depresyon düzeyleri çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmıştır (Çelikkaleli, 2010; Özfirat, Pehlivan & Özdemir, 2009; Öner & Gençdoğan, 2007; Arslantaş ve diğ., 2007; Temel, Bahar & Çuhadar, 2007; Yıldırım, 2007; Aylaz ve diğ., 2007; Çakır, 2006; Ergene & Yıldırım, 2004; Ceylan ve diğ., 2003; Özdel ve diğ., 2002). Bu çalışmalarda öğrencilerin depresyon düzeyi olarak depresyon ölçeğinden aldıkları puanlar alınmış, kişisel değişkenlere göre puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunup bulunmadığına bakılmıştır.

Depresyon konusunda öğrenciler üzerinde yürütülen bazı çalışmalarda depresyon görülme yaygınlığı çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Beck Depresyon Envanteri kullanılarak kişinin depresyon düzeyinin belirlendiği çalışmalarda kesme puanı genellikle 17 olarak alınmıştır(Yıldırım, 2007; Ceylan ve diğ., 2003; Özdel ve diğ., 2002; Ünsal ve diğ., 2010; Kayri & Boysan, 2008; Üner & Ozcebe, 2008; Kaya ve diğ., 2007;). Literatür incelendiğinde araştırma grubu arasında depresyon yaygınlığı değerlerinde oldukça geniş bir aralığın rapor edildiği görülmektedir. Örneğin lise öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmalarda depresyon yaygınlığı Malatya'da %47(Özfirat, Pehlivan & Özdemir, 2009) , Erzurum'da %47 (Öner & Gençdoğan, 2007) , Ankara'da %45(Ergene & Yıldırım, 2004), %36(Yıldırım, 2007) ve %32.1(Üner & Ozcebe, 2008) , Mardin'de %33.3(Ceylan ve diğ., 2003), Türkiye'nin batısında bulunan bir ilçe merkezinde %30.7(Unsal & Ayrancı, 2008) olarak elde edilmiştir. Araştırma grupları arasında depresyon yaygınlığı değerlerinde oldukça geniş bir aralığın rapor edildiği görülmektedir. Depresyon yaygınlığında görülen bu farklılık,

toplumsal özelliklerden veya depresyon sıklığı belirlemede kullanılan değerlendirme yöntemlerinden kaynaklanabilmektedir.

Depresyon konusunda öğrenciler üzerinde yürütülen bazı çalışmalarda ise depresyonu yordayan değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır(Yıldırım, 2004; Çelikkaleli, 2010; Özfirat, Pehlivan & Özdemir, 2009; Çakır, 2006; Ergene & Yıldırım, 2004; Üner & Ozcebe, 2008; Eskin ve diğ., 2008; Korkmaz, 2006). *Depresyonu yordayan değişkenlerin incelendiği çalışmalarda şu bulgulara ulaşılmıştır*: Eskin ve diğ. (2008) lise öğrencileri arasında özsaygı düzeyi, zayıf sosyal destek ve yetersiz sorun çözme becerisinin depresyon için risk etmenleri olduğunu, erkek öğrencilerde akademik başarısızlık, kız öğrencilerde düşük baba eğitiminin cinsiyete göre farklılaşan risk etmenleri olduğunu bulmuştur. Yıldırım(2004), 8-11.sınıf öğrencileri için sınav kaygısı, aile, arkadaş ve geniş çevre ile ilgili gündelik sıkıntılar, aile desteği, öğretmen desteği ve cinsiyet değişkenlerinin depresyonu manidar olarak yordadığını; arkadaş desteği ile öğretim yaşamına ilişkin gündelik sıkıntıların ise depresyonu yordamadığını bulmuştur. Demir ve diğ. (1999)'nın İstanbul'da yaptıkları çalışmanın bulgularına göre lise birinci sınıf öğrencileri arasında depresif bozuklukların birtakım çevresel etkenlerle ilişkili olduğu görülmüştür. Üner & Ozcebe (2008), Ankara'da bulunan bir lisenin birinci ve üçüncü sınıfına devam eden öğrenciler ile yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre; kız öğrenciler, flörtü olanlar, kendi sağlıklarını kötü ya da çok kötü olarak değerlendirenler, ailesinden şiddet görenler ve ailesinde kronik hasta olanlar daha fazla depresyon riski altındadır. Özfirat, Pehlivan & Özdemir (2009)'nin yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre kendi ifadelerine göre başarısız olan öğrencilerde depresif bozukluk belirtiler, orta derecede başarılı olanlara göre bir buçuk kat, çok başarılı olanlara göre ise üç kat daha fazla görülmektedir.

Yukarıda geçtiği gibi, Literatürde çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından lise öğrencilerinin depresyon düzeyleri veya öğrencilerde depresyon bulunma durumları incelenmiştir. Lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerini azaltmaya yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin planlanabilmesi için risk faktörlerinin bilinmesi oldukça yararlı olabilmektedir. Bu nedenle sınavlara hazırlık aşamasındaki lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerini yordayan değişkenlerin ortaya çıkarılması oldukça önemli olacaktır.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın amacı lise son sınıfta okuyan öğrencilerin depresyon düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere ilişkisini incelemek, öğrencilerin depresyon düzeylerini yordayan değişkenleri tespit etmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Cinsiyet, alan, kendi sosyo-ekonomik durumunu nasıl algıladığı, aile tipi, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, Kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, kendi sağlık durumunu nasıl algıladığı, sigara içip içmediği, uyku sorunu olup olmadığı, düzenli kahvaltı yapıp yapmadığı, hobisi olup olmadığı değişkenleri öğrencilerin depresyon düzeylerini yordamakta mıdır?
- Depresyon düzeyini anlamlı şekilde yordayan değişkenler hangileridir?

2.YÖNTEM

Veri toplama aracı

Araştırmada öğrencilerin kişisel bilgilerini toplamaya yönelik kişisel bilgi formu ile Hisli(1988) tarafından Türkçeye uyarlanan Beck Depresyon Envanterinin Türkçe formu kullanılmıştır. Beck Depresyon Envanteri ilk olarak 1961 yılında Aalon Beck tarafından İngilizce olarak oluşturulmuş ve daha sonraki yıllarda revize edilmiştir. Beck Depresyon Envanteri, depresyonda görülen duygusal, bilişsel ve motivasyonel alanlarda ortaya çıkan semptomları ölçmeye yarayan, 21 maddeden oluşmuş bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Envanterin amacı depresyon tanılarını belirlemek ya da diğer psikiyatrik tanılar arasında bir ayırım yapmak değil, depresyonun derecesini sayısal bir değer ile ortaya koymaktır. Beck depresyon ölçeğinde yüksek puan yüksek depresyon düzeyini gösterecek şekilde her bir madde 0-3 puan arası puanlanmakta cevaplayıcının seçeneklerine göre toplam depresyon puanı belirlenmektedir.

Veriler Gaziantep il merkezinde bulunan İsmetpaşa Lisesine devam eden lise son sınıf öğrencilere 2010 yılı nisan ayı içerisinde veri toplama aracı formu uygulanarak elde edilmiştir. Söz konusu lisede son sınıf düzeyinde bulunan toplam 24 şube içinden her alanı temsil eden rastgele ikişer şube seçilmiştir. Eksik doldurulan veri toplama araçları değerlendirme dışı tutulmuştur. Araştırmanın örneklemini %46.6'sı kız, %53,4'ü erkek olmak üzere 146 kişi oluşturmuştur. X bağımsız değişken sayısı olmak üzere regresyon analizi için yeterli veri sayısı 50+8X olduğundan (Tabachnick & Fidell, 2006) bu çalışma için değerlendirmeye alınan örnek hacminin kabul edilebilir sayıda olduğuna karar verilmiştir.

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin tümü lise-4.sınıf öğrencisi olup yaş ortalaması 18,33 (± 0.840) dir.

Verilerin analizi

Lise öğrencilerinin depresyon puanları bulunurken her bir madde 0-3 arası puanlanmış cevaplayıcının seçeneklerine göre toplam depresyon puanı belirlenmiştir. Çalışmanın yordanan değişkeni; “depresyon puanları” olup istatistiksel analizler Spss paket programı ile yapılmıştır.

Lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile ilişkili olabilecek faktörlerin neler olduğunun belirlenmesinde, aşamalı (Stepwise) çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu metoda göre her değişken modele sırayla eklenir ve model değerlendirilir, diğer değişkenlerin tümü modele katkı yapıp yapmadıklarını değerlendirmek için yeniden test edilir, modele önemli derecede katkı sağlamayan değişkenler modelden çıkarılır (Kalaycı, 2009:260). Sonuçta en az sayıda değişkenle modelin açıklanması amaçlanır.

Bilindiği gibi regresyon analizinin varsayımlarından birisi bağımlı ve bağımsız değişkenlerin en az eşit aralık ölçeğinde ölçülen sürekli değişkenler olmaları ve normal dağılım göstermeleridir (Albayrak, 2006). Ancak bu çalışmada sınıflama ölçeğine giren bağımsız değişkenlerin de bağımlı değişken üzerindeki etkileri incelenmek istendiğinden söz konusu bu tür değişkenler kukla değişkenler olarak analize dahil edilmiştir.

Çalışmada bağımlı değişken olan depresyon puanını (DEPPUANI) yordayabilecek sosyo-demografik değişkenler, bilgisayar ortamındaki kodları ve kukla değişkenler için referans kategorileri aşağıda sunulmuştur:

Bağımsız değişkenler:

Cinsiyet
Bölüm /Alanı
Kendi sosyo ekonomi durumunu nasıl algılıyor
Aile tipi
Anne öğrenim durumu
Baba öğrenim durumu

Kardeş sayısı
Kaçınıcı kardeş olduğu
Kendi sağlık durumunu nasıl algılıyor
Sigara içiyor mu
Uyku sorunu var mı
Düzenli kahvaltı yapıyor mu
Herhangi bir hobisi var mı

Kod:

CINS
ALAN
SEKO
AILE
AOGR
BOGR

KSAY nümerik
KACI nümerik
KSAG
SIGA
UYKU
KHVL
HOBI

Referans:

kız=0 (erkek=1)
tm-fen=0 (sosyal=1)
orta=0 (alt=1)
geniş=0 (çekirdek=1)
ilk.ve üstü=0 (o-y değil=1)
orta.ve üstü=0
(enfazlailkokul=1)

iyideğil=0 (iyi=1)
hayır=0 (evet=1)
sorunyok=0 (sorunvar=1)
hayır=0 (evet=1)
yok=0 (var=1)

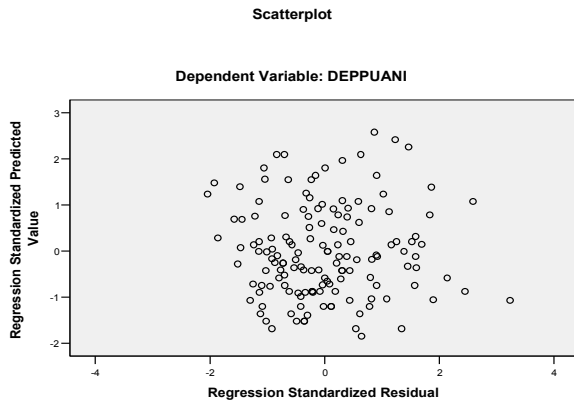
3.BULGULAR

Beck depresyon ölçeğinin uygulanması araştırma grubuna uygulanması sonucu elde edilen bazı tanımlayıcı istatistikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Depresyon puanlarına ait bazı tanımlayıcı istatistikler

	DEPPUANI
Ortalama	14.64
Standart sapma	8,628
Çarpıklık	0,543
Basıklık	-0,228
Cronbach alfa katsayısı	0.826
Depresyon yaygınlığı (kesme puanı=17)	%38,5

Betimsel istatistikler incelendiğinde araştırmaya katılan tüm öğrenciler için ortalama depresyon puanı için %95 güven aralığının 13.25 – 16.03 olduğu, depresyon puan dağılımının normal dağılımdan fazla sapmadığı, güvenirlilik katsayısının yeterli düzeyde olduğu ve kesme puanı 17 alındığında depresyon yaygınlığının yaklaşık %38.5 olduğu görülmektedir.

Verilerin regresyon analizi için uygun olduğuna çeşitli istatistikler incelenerek karar verilmiştir. Doğrusallık ve normallik varsayımının sağlandığına standardize edilmiş sapma değerler ile standardize edilmiş yordanan değer yayılım grafiğine bakılarak karar verilmiştir. Grafiğin kare

şeklinin çok dışına çıkmaması doğrusallık ve aynı zamanda da normallik varsayımının ihlal edilmediğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Çoklu bağlantı olmama varsayımı için tolerans değerleri VIF değerleri ve CI değerleri incelenmiştir. Tolerans değerlerinin 0.10’den büyük olması ve VIF değerlerinin 1 civarında olması çoklu doğrusal bağlantı olmadığını gösteriyor. Çünkü $VIF > 10$ ise çoklu bağlantı problemi olduğunu gösterir (Albayrak, 2006). Ayrıca çoklu bağlantı olmadığı varsayımını doğrulayan bir diğer değer olan CI değerlerinin 30 dan küçük olması varsayımın sağlandığını göstermektedir (Albayrak, 2006). Otokorelasyon için Durbin-Watson değerine bakılmış ($DW=2.048$) bu değer istenen aralıkta bulunduğu görülmüştür. Bağımsız değişken kategorilerine göre frekanslar ve depresyon puan ortalamaları Tablo 2 özetlenmiştir.

Tablo 2. Bağımsız değişken kategorilerine göre depresyon puan ortalamaları

DEĞİŞKEN	Kategori	n	Oratlama	S.Sapma
CINS	Erkek (1)	78	13,47	7,965
	Kız(0)	68	15,98	9,327
ALAN	Sosyal(1)	54	15,09	8,351
	Tm Fen(0)	92	14,38	8,913
KSEKO	Alt(1)	37	19,73	8,143
	Orta(0)	109	12,92	8,207
AILE	Çekirdek(1)	121	14,68	8,735
	Geniş(0)	25	14,48	8,627
AOGR	O-yazar değil(1)	66	13,45	8,644
	ilkokul ve üstü(0)	80	15,62	8,654
BOGR	En fazla ilk(1)	95	14,61	8,457
	Orta ve üstü(0)	51	14,71	9,187
KSAG	İyi(1)	77	12,12	7,859
	iyi değil(0)	69	17,46	8,752
SIGA	Evet içiyor(1)	30	14,23	8,382
	Hayır içmiyor(0)	116	14,75	8,797
UYKU	Sorunu var(1)	52	18,19	8,968
	Sorunu yok	94	12,68	7,914
KHVL	Evet yapıyor(1)	46	14,54	8,866
	Hayır yapmıyor(0)	100	14,69	8,649
HOBI	Var(1)	75	12,64	7,764
	Yok(0)	71	16,76	9,152

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden %40'nın okuduğu alan sosyal bilimler olup, %25'i kendi sosyo-ekonomik düzeyini alt olarak algılamakta, %82'si çekirdek tipi ailede yaşamakta, %45'inin anne öğrenim durumu okur-yazar değil, %65'inin baba öğrenim durumu en fazla ilkokul, %53'ü kendi sağlık durumunu iyi olarak tanımlamakta, %20'si sigara içmekte, %36'sının uyku sorunu bulunmakta, %31'i düzenli kahvaltı yapmakta ve %51'inin herhangi bir hobisi bulunmaktadır. Ayrıca verilerden öğrencilerin ortalama kardeş sayısı 4.2 dir. Regresyona alınan tüm değişkenlerin birbirleriyle korelasyonu Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Regresyona alınan değişkenlerin birbirleriyle korelasyonu

	DEPPUA	CINS	ALAN	KSOSE	AILE	AOG	BOG	KSAY	KACI	KSAG	SIGA	UYKU	KHVL
CINS	-,15*												
ALAN	,04	,26*											
KSOSEK	,34*	,07	-,02										
AILE	,01	,01	,01	,18*									
AOGR	-,13	-,01	,05	-,15*	-,17*								
BOGR	-,01	,09	,03	-,04	,08	,23*							
KSAY	-,16*	-,10	-,036	-,09	-,09	,50*	,05						
KACI	-,17*	-,01	,01	-,12	-,15*	,43*	,07	,66*					
KSAG	-,31*	,11	,02	-,17*	-,07	-,08	-,03	-,13	-,02				
SIGA	-,02	,41*	,17*	,09	,05	-,05	-,05	-,09	-,11	-,03			
UYKU	,31*	,01	,02	,13	,07	-,07	-,06	,03	-,07	-,27*	,22*		
KHVL	-,01	,01	-,03	,05	-,04	,10	,17	-,08	-,09	,05	-,02	-,26*	
HOBI	-,24*	,16*	,15*	-,16*	-,04	,09	-,08	,05	,02	,07	-,01	-,11	-,05

*p<0.05

Tablodan korelasyon katsayılarından hiç birinin 0.80 değerini aşmadığı dolayısıyla daha önce verilen tolerans, CI, VIF değerleri ile birlikte değerlendirildiğinde çoklu bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir.

Stepwise tekniği kullanılarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda beş model elde edilmiştir. Her bir model için elde edilen parametreler Tablo 4'te sunulmuştur. Aşamalı doğrusal regresyon analizi sonucunda elde edilen her bir modelin bir bütün olarak anlamlı olup olmadığını gösteren varyans analizi sonuçları Tablo 4'te ilgili sütunda gösterilmiştir. Görüldüğü gibi her bir model için hesaplanan F değeri 0.01 düzeyinde anlamlıdır. Bu da modellerin anlamlı olduğunu, dolayısıyla analize dahil edilen bağımsız değişkenlerin DEPPUANI değişkenini yordadığını göstermektedir.

Tablo 4. Aşamalı çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu elde edilen parametreler

	B	Sh	Beta	T	partial	F	Toler.	VIF	R ²
(Sabit)	12,917	,785		16,46**					
KSOE	6,812	1,558	,342	4,37**	,342	19.10**	1,000	1,000	,117
(Sabit)	11,373	,875		12,99**					
KSOE	6,147	1,513	,309	4,06**	,322	16.42**	,984	1,016	,187
UYKU	4,810	1,374	,266	3,50**	,281		,984	1,016	
(Sabit)	13,688	1,237		11,06**					
KSOE	5,576	1,500	,280	3,72**	,298	13.63**	,963	1,038	,224
UYKU	3,891	1,393	,215	2,79**	,228		,921	1,086	
KSAG	-3,494	1,346	-,201	-2,59*	-,213		,907	1,102	
(Sabit)	17,095	1,873		9,12**					
KSOE	5,171	1,485	,260	3,48**	,281	11.99**	,951	1,052	,254
UYKU	3,908	1,371	,216	2,85**	,233		,921	1,086	
KSAG	-3,955	1,338	-,228	-2,95**	-,242		,888	1,126	
KSAY	-,690	,288	-,177	-2,39*	-,198		,970	1,031	
(Sabit)	18,563	1,960		9,47**					
KSOE	5,429	1,469	,273	3,69**	,298	10.87**	,945	1,059	,280
UYKU	3,998	1,352	,221	2,96**	,242		,920	1,087	
KSAG	-3,623	1,328	-,209	-2,73**	-,225		,877	1,140	
KSAY	-,742	,285	-,190	-2,60*	-,215		,963	1,038	
CINS	-2,825	1,262	-,163	-2,24*	-,186		,973	1,028	

Bağımlı değişken: DEPPUANI

*:p<0.05

** :p<0.01

Tabloda her bir adımda depresyon puanını anlamlı şekilde açıklayan bağımsız değişkenler görülmektedir. Son adımda modelin tahmini sonucu elde edilen parametre değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri incelendiğinde, modele dahil edilen her bir değişkenin ayrı ayrı 0.05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Adımsal regresyon analizinin birinci adımında KSOE değişkeni tek başına lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyinin yaklaşık %11,7'sini açıklamaktadır. Adımsal regresyon analizinin ikinci adımında KSOE ile birlikte UYKU değişkeni de modele girmiş ve bu iki değişkenin depresyon düzeyini açıklama oranı yaklaşık %18,7 olmuştur. Üçüncü adımda KSOE ile UYKU ile birlikte KSAG değişkeni de modele eklenmiş ve bu üç değişkenin depresyon düzeyinin %22,4'ünü açıkladığı görülmüştür. Dördüncü adımda KSAY değişkeni modele eklenmiş ve bu dört değişkenin birlikte depresyon düzeyinin %25,4'ünü açıklamıştır. Beşinci adımda KSOE, UYKU, KSAG, KSAY değişkenlerinin yanında CINS değişkeni de modele eklenmiş ve bu beş değişkenin depresyon düzeyini açıklama oranı %28 olmuştur.

Tabloda görüldüğü gibi KSOE, UYKU, KSAG, KSAY ve CINS değişkenleri birlikte depresyon düzeyine (puanına) ilişkin toplam varyansın %28'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş beta katsayılarına göre depresyon düzeyini (puanını) anlamlı şekilde yordayan bağımsız değişkenlerin sırasıyla KSOE, UYKU, KSAG, KSAY ve CINS değişkenleri olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 4'teki *partial* sütunundan KSOE değişkeninin tek başına depresyonun %8,8'ini, UYKU değişkeninin tek başına depresyonun %5,9'unu, KSAG değişkeninin tek başına depresyonun %5,1'ini, KSAY değişkeninin tek başına depresyonun %4,6'sını ve CINS değişkeninin tek başına depresyonun %3,5'ini açıkladığı anlaşılmaktadır.

Buna göre Kendi sosyo ekonomik düzeyini alt olarak algılayan öğrencilerin depresyon düzeyleri, diğer tüm değişkenler sabit iken diğerlerine göre 5.5 puan daha yüksektir. Uyku sorunu var diyenlerin uyku sorunu yok diyenlere göre depresyon düzeyleri yaklaşık 4 puan fazladır. Buna karşılık kendi sağlık durumunu iyi olarak algılayan öğrencilerin depresyon düzeyleri diğerlerinden 3,6 puan daha düşüktür. Bir diğer ilginç bulgu; kardeş sayısı 1 artınca depresyon düzeyinde yaklaşık 0,7 puanlık düşme olmasıdır. Regresyon parametrelerinden cinsiyet değişkeninin de depresyon düzeyi için anlamlı bir yordayıcı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer tüm değişkenler sabit iken öğrencinin cinsiyetinin kız olması depresyon düzeyinin yaklaşık 2.8 puan yüksek olacağını göstermektedir.

4.SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada Lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerinin cinsiyet, aile türü, kendi sosyo ekonomik düzeyini nasıl gördüğü, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı kardeş olduğu, uyku sorunu bulunup bulunmadığı, hobisi olup olmadığı, sigara içip içmediği, kendi sağlık durumunu nasıl algıladığı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, düzenli kahvaltı

yapıp yapmadığı, hangi alanda okuduğu değişkenleri ile açıklanıp açıklanmayacağı araştırılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen çoklu doğrusal regresyon modeline göre cinsiyet, kendi sosyo-ekonomik düzeyini nasıl gördüğü, kardeş sayısı, uyku sorunu bulunup bulunmadığı, kendi sağlık durumunu nasıl algıladığı değişkenlerinin, depresyon düzeyinin yordanmasında önemli etkenler olduğu görülmüştür. Sonuçta depresyon düzeyi için şu model elde edilmiştir:

$$\text{DEPPUANI} = 18,563 + 5,429 * \text{KSOE} + 3,998 * \text{UYKU} - 3,623 * \text{KSAG} - ,742 * \text{KSAY} - 2,825 * \text{CINS}$$

Regresyon modeline göre Kendi sosyo ekonomik düzeyini “alt” olarak tanımlama, “uyku sorunu bulunma”, kendi sağlığını “iyi değil” olarak algılama, kardeş sayısı göreceli az olma ve cinsiyeti “kız” olma ile depresyon puanının yüksekliği arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Okuduğu alan, aile tipi, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, sigara içip içmediği, düzenli kahvaltı yapıp yapmadığı ve herhangi bir hobisinin olup olmadığı değişkenlerinin ise lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerini anlamlı şekilde yordamadığı bulunmuştur. Literatürde öğrenciler ile yapılan ve depresyonu yordayan çeşitli değişkenlerin incelendiği çalışmalarda ise, cinsiyetin (Yıldırım, 2004; Özfirat, Pehlivan & Özdemir, 2009; Üner & Özcebe, 2008; Kaya ve diğ., 2007; Eskin ve diğ., 2008; Korkmaz, 2006), kendi sağlığını değerlendirmenin (Üner ve Özcebe, 2008), aile desteğinin (Yıldırım, 2004), aile tipinin (Arslantaş, 2007), okul başarısının (Özfirat, Pehlivan & Özdemir, 2009; Yiğit, 2008), yeme bozukluğunun (Ünsal ve diğ., 2010) depresyonun anlamlı yordayıcıları olduğu rapor edilmiştir. Sonuç olarak, 12.sınıf öğrencileri gerek ergenlik dönemi kaynaklı gerekse üniversiteye giriş sınavından kaynaklanan bir takım sıkıntılı durumlar nedeniyle zor bir süreç yaşamaktadırlar. Bu süreçte çeşitli sosyo-demografik etkenlerin öğrencilerin depresyonlarını yordadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, öğrencilere destek olabilmeleri amacıyla psikolojik danışmanlar, öğretmenler ve anne babaların ortak anlayış ve işbirliği içinde olmaları yararlı olabilecektir. Bu nedenle öğrencilerde başka ne tür psikolojik ve/veya psikiyatrik bozuklukların bulunduğu incelenmesi, bu bozuklukların bu çalışmada ele alınmayan değişkenlerle ilişkisinin ortaya konulması, araştırmaya değer bir konu olarak önerilebilir.

5.KAYNAKÇA

- Albayrak, A.S. (2006). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın.
- Arslantaş, D., Ünsal, A., Metintaş, S., Tüzün, M. & Toker, S. (2007). Eskişehir ili kırsal alanında 10-15 yaş grubu öğrencilerde depresyon, *Osmangazi Tıp Dergisi*, 29(2): 77-84.
- Aylaz, R., Kaya, B., Dere, N., Karaca, Z. & Bal, Y. (2007). Sağlık yüksekokulu öğrencileri arasında depresyon sıklığı ve ilişkili etmenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 8: 48-51.
- Beck, A.T. & Alford, B.A. (2009). *Depression: Causes and Treatment 2nd ed.*, Philadelphia: University of Pennsylvania Pres.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Veri Analizi El Kitabı* (3.bakı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ceylan, A., Özen, Ş., Palancı, Y., Saka, G., Aydın, Y.E., Kıvrak, Y. ve diğerleri (2003). Lise son sınıf öğrencilerinde anksiyete-depresyon düzeyleri ve zararlı alışkanlıklar: Mardin çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4:144-14.
- Çakır, E. (2006). *Anadolu Öğretmen Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Depresyon ve Motivasyon Düzeyleri*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelikkaleli, Ö. (2010). *Ergenlerin Yetkinlik İnançları ile Depresyon, Benlik Saygısı, iç-dış Kontrol Odağı, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Demir, T., Demir, D., Kayaalp, M.L. & Büyükkal, B. (1999). Ergenlerde depresif bozuklukların yaygınlığı ve depresif bozukluğu olan ergenlerin özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 6:3-11.
- Ergene, T. & Yıldırım, İ. (2004). Üniversite adaylarında depresyon düzeyleri. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 12 (2) : 91-100.
- Eskin, M., Ertekin, K., Harlak, H. & Dereboy, Ç. (2008). Lise öğrencisi ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4): 382-389.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon envanteri'nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Derisi* 6: 118-122.
- Kalaycı, Ş. (2009). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (4.Baskı). Ankara: Asil Yayın.
- Kaya, M., Genç, M., Kaya, B. & Pehlivan E. (2007). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(2): 137-146.
- Kayri, M. & Boysan, M. (2008). Bilişsel yatkınlık ile depresyon düzeyleri ilişkisinin sınıflandırma ve regresyon ağacı analizi ile incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34: 168-177.
- Korkmaz, S. (2006). *Üniversite Öğrencilerinde Depresyonun Yordanması*. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, .s.235

- Öner, N. & Gençdoğan, B. (2007). Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15: 85-92.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. & Oğuzhanoglu, N.K. (2002). Üniversite Öğrencilerinde depressif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3: 155-161.
- Özfirat, Ö., Pehlivan, E. & Özdemir, F.Ç. (2009). Malatya il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinde depresyon prevalansı ve ilişkili faktörler. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(4): 247-255.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2006). *Using Multivariate Statistics* (5th Ed.). Newyork: Pearson.
- Temel, E., Bahar, A. & Çuhadar D. (2007) Öğrenci hemşirelerin stresle baş etme tarzları ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2(5): 107-118.
- Unsal, A. & Ayrancı, U. (2008). Prevalence of students with symptoms of depression among high school students in a district of western Turkey: An epidemiological study. *J of School Health*, 78 (5): 287-293.
- Üner, S. & Ozcebe, H. (2008). Assessment of Depression and Risk Factors using Beck Depression Inventory in High School Students. *Erciyes Medical Journal*, 30: 250-258.
- Ünsal, A., Ayrancı, Ü., Arslan, G., Tozun, M. & Çalık, E. (2010). Kütahya, Türkiye'deki erkek ve kız öğrenciler arasındaki depresyon ve yeme bozuklukları arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 11:112-119.
- Yıldırım, İ. (2004). Depresyonun yordayıcısı olarak sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27: 241-250.
- Yıldırım İ.(2007). ÖSS'na hazırlanan Türk Öğrencilerde depresyon, sınav kaygısı ve sosyal destek. *EJER*, 29: 171-184.
- Yiğit R.(2008). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Depresyon ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.